INCESTUL. ASPECTE LEGALE ŞI ETICE

INCEST. LEGAL AND ETHICAL ASPECTS

CZU: 343.542.5 **DOI:** https://doi.org/10.59295/ssdoed2024.55

Dănuţ-Gheorghiţă CAIA[1]

ABSTRACT. *Incest has, over time, experienced a tumultuous incrimination, from the death penalty to decriminalization and re-incrimination. The arguments put forward in support of this rule are often related to the eugenic aspect and the affectation of family relationships. In this publication, we discussed both reasons, the first of which, in contrast to genetic diseases and malformations that may occur during pregnancy, in non-incestuous couples, and the last, we presented in the light of the theory of genetic sexual attraction.*

Keywords: *incest, family relations, genetics, legal accountability*

REZUMAT. *Incestul a cunoscut, de-a lungul timpului, o incriminare tumultuoasă, de la pedeapsa cu moartea până la dezincriminare și reincriminare. Argumentele invocate în sprijinul acestei reguli sunt deseori legate de aspectul eugenic și de afectarea relațiilor de familie. În această publicație, am discutat ambele motive, primul dintre care, spre deosebire de bolile genetice și malformațiile care pot apărea în timpul sarcinii, la cuplurile non-incestuoase, iar ultimul, l-am prezentat în lumina teoriei atracției sexuale genetice.*

Cuvinte-cheie: *incest, relații de familie, genetică, răspundere juridică*

Competenţa de comunicare etică include în sine abilitatea de a exprima şi interpreta gânduri, sentimente şi fapte atât verbal, cât şi în scris, de a interacţiona într-un mod adecvat în cadrul întregii game de contexte sociale şi culturale, la serviciu, acasă sau întimpul liber.Incestul este definit în Dicționarul Explicativ al Limbii Române din anul 2009 ca fiind „Infracțiunea care constă în întreținerea de relații sexuale între părinți și copii sau între frați și surori. – Din fr. inceste, lat. incestus.”

Atât in România cât și în Republica Moldova, incestul este interzis de legea penală. În România, incestul este pedepsit de Codul Penal. Articolul 377 stipulează că „Raportul sexual consimțit, săvârșit între rude în linie directă sau între frați și surori, se pedepsește cu închisoarea de la un an la 5 ani.”.

Infracțiunea se află în Capitolul II al Titlului VIII, denumit „Infracțiuni contra familiei”, specific acestui tip de infracțiuni este protejarea relațiilor de familie și în mod particularizat diferite aspecte privind viața de familie. Luând în considerare alegerea legiuitorului de a incrimina doar raportul sexual (conjuncție între organul genital al bărbatului și cel al femeii) și nu și actul sexual oral sau anal, relațiile homosexuale, actele de perversiune sexuală sau alte acte de natură sexuală, relația de familie care este protejată de această normă este ocrotirea stării de sănătate biologică

[1] Dănuţ-Gheorghiţă CAIA, drd., Universitatea de Stat din Moldova

şi a perpetuării speciei, împotriva raporturilor sexuale primejdioase pentru specia umană și nu a ceea ce este considerat a fi normalitatea morală.

De asemenea, o particularitate pe care o prezintă infracțiunea de incest este faptul că ambii parteneri din cadrul raportului sexual sunt subiecți activi ai infracțiunii, circumstanțiați de lege ca fiind rude în linie directă ori frați și surori (indiferent dacă au un singur părinte comun), în plus, o parte a doctrinei consideră că si frații rezultați în urma procesului de adopție pot fi condamnați pentru incest. În ceea ce privește subiectul pasiv al infracțiunii, acesta este statul, lucru care a făcut mulți specialiști din domeniul dreptului să se întrebe dacă există cu adevărat o victimă a acestei infracțiuni. Infracțiunea poate fi săvârșită doar cu intenție, directă sau indirectă, și este incriminată o singură variantă, tip, actele preparatorii și tentativa nefiind incriminate. Incestul este singura infracțiune din acest capitol față de care legiuitorul a prevăzut ca sancțiune doar pedeapsa cu închisoarea, având și cele mai mari valori ale acestei pedepse (de la 1 an la 5 ani). Cu privire la acțiunea penală care poate fi intentată în raport cu infracțiunea de incest, aceasta se pune în mișcare din oficiu, având în vedere că subiectul pasiv este unul abstract, necesitatea îndeplinirii condiției plângerii prealabile este redundantă.

În Republica Moldova, Codul penal (art. 201) prevede: Articolul 201. Incestul -Raportul sexual între rude pe linie dreaptă pînă la gradul trei inclusiv, precum și între rude pe linie colaterală (frați, surori), se pedepsește cu închisoare de pînă la 5 ani. Persoanele prevăzute la alin.(1) nu sînt pasibile de răspundere penală dacă, la momentul săvîrșirii faptei, nu au împlinit vîrsta de 18 ani și diferența de vîrstă între ei nu este mai mare de 2 ani. Se observă deci, că în Republica Moldova, există o excepție în cazul în care actul are loc între minori cu o diferența de vârstă între ei mai mică de 2 ani (dacă actul nu se încadrează în alte infracțiuni - precum violul de exemplu).

În alte țări, societățile umane diferă mult în atitudinile lor față de incest. Deși unele societăți sunt tolerante, majoritatea descurajează incestul în mod activ, de la propagarea tabuurilor până la incriminarea în coduri penale. Franța, Olanda, Spania, Turcia, China, Rusia, Coasta de Fildeș, Israel, Benelux și Portugalia nu au interdicții legale asupra incestului între adulți. Relațiile incestuoase mai sunt interzise în țări ca Ucraina, Slovenia, Slovacia, Polonia, Norvegia, Suedia, Ungaria, Grecia, Bulgaria, Irlanda, Elveția, Croația sau Cipru. În Austria, incestul se pedepsește cu o pedeapsă de până la doi ani de închisoare. În Danemarca, incestul cu un descendent se pedepsește cu până la 6 ani de închisoare, iar sexul între frați se pedepsește cu până la 2 ani de închisoare. În Germania, incestul este ilegal, pedepsindu-se cu până la 3 ani de închisoare, iar în Italia pedeapsa este de la 2 la 8 ani de detenție, limita crescând dacă unul din indivizi este minor.

Cât vine vorba despre religie. Vechiul Testament interzice incestul, prin textul din Levitic, în care se prescrie că: Nici unul din voi să nu se apropie de ruda lui de sânge, ca să-i descopere goliciunea. Eu sunt Domnul. Iar textul care urmează poruncii definește clar cine sunt considerate rude de sânge, respectiv cu cine este interzisă

căsătoria. Aceea sunt părinții, părinții vitregi, soră, frate, nepot sau nepoată, mătușă, soția fratelui, mătușa de pe unchi, noră, etc. După altă traducere, textul sună astfel: Nimeni să nu se apropie de nici o rudă după trup, cu gândul ca să-i descopere goliciunea. Eu sunt Domnul! Sensul este același.

Dacă am căuta în istoricul legislativ vom observa că incestul este văzut, încă din cele mai vechi timpuri, ca o faptă interzisă, imorală, inacceptabilă social. Sigmund Freud dezvoltă, în eseul său „Teama de incest" din volumul „Totem și tabuu", ideea că incestul este o faptă care nu a fost acceptată nici măcar în triburile primitive și că până și în această mini societate subdezvoltată, persoanele erau obligate să-și caute partenerii, nu doar în afara grupului familial, dar chiar în afara grupului totemic, deoarece totemul era considerat strămoșul fiecărui membru al grupului.

În ceea ce privește incriminarea incestului în România, acesta a fost pentru prima dată reglementat în „Îndreptarea legii" din anul 1652: „Fratele de se va împreuna cu soru-sa, fără nici o nădejde se va omorî". Putem observa cât de aspră este sancțiunea infracțiunii, pedeapsa capitală, deși „Îndreptarea legii" este considerată, nu doar un cod normativ care a unit gândirea juridică în Țara Românească, dar și un cod normativ care a adoptat foarte multe principii moderne în ceea ce privește legislația penală. Astfel, ne putem da seama care a fost perspectiva societății asupra acestei infracțiuni și a gravității sale. Surprinzătoare este următoarea perspectivă socială asupra incestului. Codul Penal adoptat în 1864, considerat primul Cod Penal real pe care l-a avut România, nu a mai incriminat incestul, luând modelul Codului Penal Francez care a dezincriminat fapta. Această schimbare este una esențială, luând în considerare faptul că a fost dezincriminată o faptă pentru care a fost prevăzută pedeapsa capitală. Codul Penal Cuza a fost în vigoare până la adoptarea noului Cod Penal în 1936, care a ales să incrimineze din nou incestul, dar cu o sancțiune mult mai mică. Articolul 447: „Raportul sexual sau de inversiune sexuală între rude în linie directă, precum şi între frate şi soră, constituie delictul de incest şi se pedepseşte cu închisoare corecţională de la 1 la 3 ani." Legiuitorul a preferat să considere incestul un delict și nu o crimă, pentru cea din urmă prevăzându-se unele pedepse mai grele. Codul Penal din 1969 a crescut valoarea pedepsei în ceea ce privește incestul, articolul 203: „Raportul sexual între rude în linie directă sau între frați și surori se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani."

Ca și *aspect genetic* în ceea ce privește raporturile sexuale între rude fertile, fără a se folosi vreo metodă contraceptivă, existând, astfel, riscul nașterii unor copii cu malformații și dizabilități, considerăm că nu ar trebui să incriminăm incestul, dacă nu suntem pregătiți să incriminăm și raporturile sexuale dintre persoanele neîndrudite, care pot transmite defecte genetice copiilor. Lucru care este imposibil, dacă luăm în considerare faptul că există peste 4,000 de boli genetice descoperite până astăzi.

În ceea ce privește transmiterea malformaților și dizabilităților către copil prin malformația genetică a unui părinte, aceasta se prezintă sub forma eredității. „Ereditatea reprezintă transmiterea informației genetice de la părinți la urmași în succesi-

unea generațiilor. Mai poate fi definită și ca proprietatea unui individ de a transmite urmașilor atât caracterele biologice proprii, cât și caracterele speciei din care provine. Prin informația codificată în ADN-ul gameților care se unesc pentru a forma zigotul sunt transmise de la părinți la copii genele responsabile de apariția caracterelor fenotipice ale noului organism**.** Bineînțeles, și copiii născuți din părinți sănătoși au o probabilitate de 25% de a dezvolta ereditatea autosomal recesivă, deși este adevărat că această probabilitate crește când părinții sunt înrudiți. Statisticile ne mai arată și cum se transmit prin „moștenire" diferite boli, precum oligofrenia (stare patologică caracterizată prin rămânerea în urmă a dezvoltării facultăților psihice, însoțită uneori de tulburări ale dezvoltării fizice și de leziuni ale sistemului nervos central), în cazul căreia, conform unui studiu, ereditatea este cel mai des întâlnită formă de dobândire a oligofreniei – 147 de pacienți din 61 de familii (66,3%) din totalul de pacienți studiați de către cercetători au dobândit această boală prin ereditate.

De asemenea, schizofrenia (afecţiune psihiatrică majoră cu etiologie necunoscută, ce se caracterizează prin simptome pozitive (delir, halucinaţii, comportament dezorganizat) şi negative (aplatizare afectivă, alogie, avoliţie, anhedonie) cu afectarea întregii personalităţi) este o boală cu o transmisibilitate ereditară incredibilă -, conform cercetărilor, copiii ce au un părinte cu schizofrenie au risc de 5-6% de a face boala, copiii cu un părinte şi un frate au un risc de 17%, copiii cu ambii părinţi au un risc de 45%, gemenii monozigoți au un risc de 40-50%, gemenii dizigoti: risc de 10-23%, iar studiile pe adopţii efectuate au concluzionat că riscul e conferit de părintele biologic şi nu de cel adoptiv.

Un alt exemplu este acondroplazia (cel mai frecvent tip de nanism cu membre scurte, se caracterizează prin oprirea creșterii oaselor lungi în perioada intrauterină), care apare de cele mai multe ori fără ca un părinte să aibă o mutație genetică, dar din momentul în care un părinte are această mutație există o probabilitate de 50% ca moștenitorii să dezvolte și ei malformația, iar dacă ambii părinți suferă de acondroplazie, atunci există o probabilitate de 75% ca nou-născuții să dezvolte și ei această malformație.

O altă ipoteză ce merită discutată este cea a avortului terapeutic care, având ca premisă o situație medicală, ce pune în pericol viața mamei sau teste concludente, din care rezultă neîndoielnic faptul că fătul prezintă anormalități severe, reprezintă o opțiune a părinților, în ceea ce privește ducerea sarcinii la bun sfârșit sau întreruperea cursului acesteia, înainte ca fătul să poată supraviețui pe cont propriu. Printre problemele de ordin medical, ce pot pricinui contemplarea asupra unei astfel de decizii, se numără atât afecțiuni ce ar avea ca efect împiedicarea instalării vieții extrauterine sau moartea copilului la scurt timp după naștere, cât și complicații ce pot conduce la malformații la nivelul membrelor sau al feței, de exemplu. În astfel de situații, în urma a numeroase investigații efectuate în cursul sarcinii, punerea în pericol a vieții copilului sau dependența acestuia de grija altor persoane pe tot parcursul vieții devine o certitudine, în timp ce rațiunea incriminării incestului reprezintă o potențialitate.

Argumentul *social*, adus adesea în sprijinul incriminării incestului, dar și al imoralității acestuia, presupune faptul că astfel de legături afectează relațiile de familie, însă, așa cum vom vedea, noțiunea de "familie" este, în ce privește această incriminare, inconsecventă.

Conform prevederilor dreptului familiei, adopția operează cu efecte depline, fiind asimilată rudeniei firești, ceea ce face căsătoria adoptatului cu o rudă de sex diferit, în linie dreaptă la nesfârșit sau în linie colaterală, până la gradul IV să fie nulă absolut, potrivit art. 274 C. Civ, atât în ceea ce privește raporturile acestuia cu familia adoptatoare, cât și cele cu familia biologică. Mai mult decât atât, în jurisprudență s-a statuat că legăturile incestuoase încalcă și relațiile de familie, fapt subliniat și de reglementarea infracțiunii în Titlul VIII. Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială, Capitolul II. Infracțiuni contra familiei. Astfel, se pune următoarea problemă – în ipoteza în care există deja o căsătorie între un frate și o soră, spre exemplu, care, la momentul încheierii căsătoriei, nu cunoșteau legătura de rudenie, aceștia având și un copil împreună, iar soții află despre această legătură biologică, relațiile din care familie sunt, de fapt, afectate prin declararea căsătoriei nulă absolut? Din acest exemplu, pare că singura familie ale cărei relații au de suferit este cea întemeiată de soți, nici pe departe nu este vorba despre relațiile din familia biologică, cel mai probabil inexistente, având în vedere că cei doi nu se cunoșteau drept frate și soră.

Raportat la relațiile sexuale dintre un părinte și un copil, acestea nu sunt imorale în vederea faptului că sunt incestuoase, ci atunci când prezintă caracteristica lipsei consimțământului. Înlăturând discuțiile referitoare la vârsta exprimării consimțământului minorului și încadrarea acestor fapte ca infracțiuni mai grave, precum actul sexual cu un minor, coruperea sexuală a minorilor sau agresiunea sexuală și admițând faptul că relațiile sexuale consimțite sunt, uneori, un mijloc de exprimare a intimității, alteori, o modalitate de dominare și manipulare, discuția poate fi extrapolată și la tutore, profesor, doctor și alte figuri autoritare. Legislația actuală prevede, într-adevăr, în art. 275 C. Civ., imposibilitatea căsătoriei tutorelui cu persoana aflată sub tutelă, impediment care încetează, totuși, odată cu tutela. Strict din punctul de vedere al relațiilor de familie, se poate argumenta faptul că relația copiilor adoptați cu familiile biologice, în unele cazuri, nu a existat niciodată, pe când, în cazul tutorelui, acesta exercită drepturile părintești pentru o anumită perioadă de timp, iar după ce aceasta se încheie, o căsătorie ar fi valabilă, ceea ce, din această perspectivă, este inechitabil.

De asemenea, interesant este fenomenul atracției sexuale genetice, definit ca fascinația resimțită față de o rudă cu care o persoană ia legătura pentru prima dată, având în vedere numeroasele similarități pe care le regăsește în aceasta, similarități pe care, adesea, le caută în parteneri. De cele mai multe ori, aceste persoane, aflate în stadii incipiente ale relației lor, tind să petreacă mult timp împreună, încercând să recupereze ce au pierdut, fiind despărțite. Persoanele cele mai predispuse să manifes-

te astfel de sentimente sunt cele adoptate, cele născute în urma reproducerii umane asistate medical cu terț donator, copiii separați de un părinte din cauza abandonului, a divorțului sau a încarcerării.

O altă teorie relevantă este cea prezentată de antropologul finlandez, Edward Westermark, încă din secolul al XIX-lea, susținând faptul că, având în vedere riscurile incestului, din punct de vedere medical, oamenii și-au construit un mecanism de protecție care să limiteze comportamentul incestuos, împiedicându-i, astfel să simtă atracție sexuală și, implicit, să aibă relații sexuale cu persoane alături de care au crescut, cum ar fi un frate cu care au făcut baie sau cu care au împărțit dormitorul, în copilărie. Este situația copiilor crescuți laolaltă, în kibbutz-urile israeliene, între care căsătoriile au fost aproape inexistente, când au ajuns la maturitate, dar și a căsătoriilor aranjate, comune cândva, în Taiwan, acestea presupunând ca părinții unui băiat să adopte o fată, încă din copilărie, cei doi urmând să crească la fel ca frații, urmând, totuși, să se căsătorească. De cele mai multe ori, grație efectului Westermarck, cei doi se opuneau căsătoriei, iar rata divorțurilor era extrem de ridicată, în eventualitatea în care căsătoria se încheia. Prin urmare, atunci când doi adulți înrudiți se regăsesc, la maturitate, absența efectului Westermarck îi face predispuși la atracția sexuală genetică și, mai mult decât atât, pe lângă opoziția persoanelor, la care este prezent efectul Westermack, pe care o au față de incestul cu persoanele cu care au crescut, acesta determină și opoziția acestora în ceea ce privește săvârșirea incestului de către terțe persoane.

În sprijinul aceleiași idei, vine și experimentul social al lui Jonathan Haidt, care le-a prezentat subiecților săi următoarea ipoteză: Julie și Mark, frați adulți, merg împreună într-o vacanță și decid să întrețină relații sexuale doar ca să experimenteze. Julie ia anticoncepționale, dar folosesc, oricum, metode contraceptive suplimentare, ca să fie siguri. Deși experiența se dovedește a fi plăcută, cei doi decid să nu o repete, rămânând un secret între ei, care îi apropie și mai mult. Reacțiile participanților la studiu au fost nerezonabile, aceștia invocând, cu încăpățânare, aspecte care fuseseră deja excluse din speță, cum ar fi posibilitatea conceperii unui copil cu malformații sau faptul că relația lor ar putea avea de suferit și, fiindu-le învederat faptul că argumentele nu se aplică în acest caz, răspunsul a fost „Nu știu, nu pot să explic, pur și simplu știu că e greșit”, fundamentând, astfel, opoziția discutată anterior.

Referinţe bibliografice:

1. Bodoroncea G., Cioclei V., Kuglay I., Lefterache L.V., Manea T., Nedelcu I., Vasile F.M. *Codul penal. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014.
2. Avram M. *Drept civil. Familia.* Ediția a 2-a, revizuită si adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2016.

3. Leslie Pate Mackinnon. *Genetic Sexual Attraction.* [Accesat: 20.06.2022]. Disponibil: www.adoptionnetwork.org
4. Lieberman D., Tooby J., Cosmides L. *Does morality have a biological basis? An empirical test of the factors governing sentiments relating to incest.* [Accesat: 20.06.2022]. Disponibil: www.royalsociety.org